

Stiv Beri

PROROČANSTVO ROMANOV

Prevela Ljiljana Petrović

alnari
PUBLISHING

Beograd, 2008.

Za Ejmi i Elizabet

*Rusija – zemlja u kojoj se stvari koje
se ne dešavaju naprosto dešavaju.*

– Petar Veliki

*U godini kad se slutnje kobne obistine, u godini kad
vladar bez krune ostane, presto carski će se u glibu
rastočiti, a duše ljudske će u krvi pirovati.*

– Mihail Ljermontov (1830)

*Rusija: misteriozni mračni kontinent, „neodgonetljiva
zagonetka zatočena u neprozirnoj misteriji obavijenoj
nedokučivom enigmom“, kako je to formulisao Vinston
Čerčil, zemlja daleka i nepristupačna za strance i
neobjašnjiva čak i za ljude koji su u njoj rođeni. To je mit
koji zdušno podstiču čak i sami Rusi, sa željom da niko ne
otkrije ko oni stvarno jesu i kako zaista žive.*

– Robert Kajzer, *Rusija: Narod i moć* (1984)

*Uprkos svim iskušenjima, greškama i posrnućima, priča o
Rusiji sa kraja (dvadesetog) veka mora biti shvaćena kao
priča o svojevrsnom preporodu, o svojevrsnom vaskrsenju.*

– Dejvid Remnik, *Vaskrsenje:*

Bitka za novu Rusiju (1997)

KRATKI HRONOLOŠKI PREGLED RELEVANTNIH DOGAĐAJA IZ RUSKE ISTORIJE

21. februar, 1613:	Mihail Fjodorovič biva proglašen za cara.
20. oktobar, 1894:	Nikolaj Drugi stupa na presto.
5. april, 1898:	Nikolaj Drugi svojoj majci poklanja dragoceno uskršnje jaje „Đurđevak“, napravljeno u radionici čuvenog juvelira Karla Faberžea.
16. decembar, 1916:	Knez Feliks Jusupov ubija Grigorija Raspućina.
15. mart, 1917:	Nikolaj Drugi se odriče prestola i zajedno sa svojom porodicom dospeva u zatočeništvo.
Oktobar 1917:	Boljševička revolucija. Lenjin preuzima vlast.
1918:	Počinje ruski građanski rat. Belogardejci se bore protiv crvenoarmejaca.

17. jul, 1918:	Boljševici u Jekaterinburgu ubijaju ruskog cara Nikolaja Drugog, njegovu suprugu Aleksandru i njihovo petoro dece.
April 1919:	Feliks Jusupov beži iz Rusije.
1921:	Crvenoarmejci, predvođeni Lenjinom, odnose pobjedu u ruskom građanskom ratu.
27. septembar, 1967:	Umiru Feliks Jusupov.
Maj 1979:	U blizini Jekaterinburga pronađeni su grobovi Nikolaja Drugog i njegove porodice.
Decembar 1991:	Raspad Sovjetskog Saveza.
Jul 1991:	Ekshumacija posmrtnih ostataka cara Nikolaja Drugog i njegove porodice. U masovnoj grobnici nisu pronađeni posmrtni ostaci dvoje carske dece.
1994:	Posmrtni ostaci su identifikovani, ali do dana današnjeg nisu pronađeni bilo kakvi dokazi o sudbini dvoje nestale dece.

PROLOG

*Aleksandrovski dvorac
Carsko selo, Rusija
28. oktobar, 1916.*

Aleksandra, carica svekolike Rusije, satima je dežurala nad posteljom u kojoj je, ušuškan ispod prekrivača, bespomoćno ležao njen sin Aleksej. Kada su se vrata spavaće sobe otvorila, zabrinuto je skrenula pogled ka posetiocu.

Njen prijatelj je žurno ušao u odaju. „Konačno, oče Grigoriju“, prozborila je carica, briznuvši u plač. „Hvala milostivom Gospodu! Potrebni ste našem milom Alekseju.“

Raspućin je prišao postelji, načinivši znak krsta rukom. Na sebi je imao plavu svilenu košulju i baršunaste pantalone. Odeća mu je zaudarala na alkohol, donekle prigušujući uobičajeni miris njegovog tela koji je, po tvrdnjama jedne dvorske dame, podsećao na kozji vonj. Ali, Aleksandra nije marila za mirise. Ne kada je u pitanju bio otac Grigorij.

Pre nekoliko sati je poslala gardiste u potragu za njim, znajući da se on rado družio sa Ciganima koji su živeli na obodima prestonice. Raspućin je tamo provodio mnoge noći, bančeći i zabavljajući se sa bludnicama. Jedan od gardista je čak tvrdio da je poštovani otac paradirao preko stolova sa spuštenim pantalonama, hvališući se kako je njegov pozamašni ud pružao neizmerno zadovoljstvo brojnim damama sa carskog dvora. Aleksandra nije želela da veruje u takve glasine tako da je naložila da dotični gardista po kratkom postupku bude udaljen iz prestonice.

„Tražim vas još od sumraka“, rekla je, pokušavši da pridobije njegovu pažnju.

Ali, Raspućinove oči bile su usredsređene na dečaka. Spustio se na kolena. Aleksej je već sat vremena bio u nesvesti. Kasno tog popodneva, dok se igrao u vrtu, dečak se iznenada stropoštao na zemlju. U roku od dva sata su počeli napadi.

Raspućin je, praćen brižnim pogledom carice Aleksandre, sklonio čebe i osmotrio dečakovu desnu nogu, pomodrelu i groteskno naduvenu. Krv je nekontrolisano pulsirala ispod kože. Hematom je u međuvremenu dostigao veličinu omanje dinje, a dečakova noga bila je grčevito podignuta i prislonjena uz grudi. Na licu mladog carevića nije bilo ni trunke boje, ako se izuzmu tamni kolutovi ispod očiju.

Carica je nežno prošla prstima kroz dečakovu svetlosmeđu kosu.

Hvala bogu da su oni strašni krici utihnuli. Grčevi su nastupali na svakih četvrt sata, u sablasno ujednačenim intervalima. Dečak je zbog groznice već bio u bunilu, ali je uprkos tome nastavio da ječi, ispuštajući zvuke koji su parali srce.

U jednom trenutku, kada mu se svest razbistrila, zavapio je molećivim glasom: „Oh gospode, smiluj mi se! Mama, zar ne možeš nekako da mi pomogneš?“ A onda je upitao da li će bol prestati ako umre. Carica nije smogla snage da mu kaže istinu.

Bože, šta je to uradila? Ona je bila kriva za sve. Svi su znali da su žene prenosile sklonost ka hemofiliji, mada same nikada nisu obolevale. Njen ujak, brat i nećaci – svi su umrli od te opake bolesti, ali joj nikad nije palo na pamet da bi ona mogla biti prenosnik. Pre Alekseja je izrodila četiri kćeri, sa kojima je sve bilo u redu. Tek kada je pre dvanaest godina na svet konačno stigao njihov blagosloveni sin, spoznala je bolnu i surovu istinu. Pre toga je nijedan lekar nije upozorio na tu mogućnost. A opet, da li se ona ikad raspitivala o tome? Niko nije bio voljan da nešto kaže na svoju ruku. Čak su i direktna pitanja toliko puta bila izbegnuta besmislenim odgovorima. Zato je otac Grigorij bio tako poseban. *Starec** ništa nije zadržavao za sebe. On nikad ništa nije prećutkivao.

Raspućin je zatvorio oči i nadvio se nad bolesnim dečakom. Iz brade su mu štrčali komadići skorele hrane. Oko vrata mu je visio zlatni krst koji mu je ona poklonila. Čvrsto je stegao krst. Odaja je bila

* Izraz koji se koristio za starešine ruskih manastira, ali i za „duhovnjake“ ili „ljude od vere“ koji su uživali veliko poštovanje kao savetnici i učitelji (prim. prev.)

osvetljena samo treperavim plamenom sveća. Čula je kako *starec* nešto mrmrlja, ali nije mogla da razabere reči. Nije se usuđivala da bilo šta kaže. Iako je ona bila vladarka svekolike Rusije, *carina*, nikad joj nije padalo na pamet da se na bilo koji način usprotivi ocu Grigoriju.

Samo je on mogao da zaustavi krvarenje. Bog je kroz njega štitio njenog premilog Alekseja. Carevića. Jedinog naslednika prestola. Sledećeg ruskog cara.

Pod uslovom da preživi.

Dečak je otvorio oči.

„Ne plaši se, Alekseju. Sve će biti dobro“, prošaptao je Raspućin. Glas mu je bio blag i milozvučan, ali je njegov zaključak zvučao bespogovorno. Prešao je rukom preko Aleksejevog znojavog tela, od glave do pete. „Oterao sam taj strašan bol. Više te ništa neće mučiti. Do sutra ćeš se oporaviti, pa ćemo ponovo uživati u našim veselim igrama.“

Raspućin je klečao pored postelje, milujući dečaka.

„Sećaš se kad sam ti pričao o Sibiru? O ogromnim šumama i stepama koje se pružaju dokle god seže ljudski pogled? Sećaš li se da sam ti rekao da sve to pripada tvojoj mami i tvom tati i da ćeš jednog dana, kad porasteš i ojačaš, ti postati gospodar tog beskrajnog prostranstva?“ Stisnuo je dečakovu šaku. „Jednog dana ćemo zajedno krenuti za Sibir. Znaš, narod koji tamo živi sasvim je drugačiji od ovdašnjih ljudi. Ne možeš čak ni da zamisliš ta čudesa i lepote. Moraš to da vidiš rođenim očima.“ Glas mu je bio beskrajno miran i utešan.

U dečakovim očima blesnula je iskra života. Činilo se da mu se snaga vraćala, jednako naprasno kao što ga je pre nekoliko sati napustila. Počeo je da se pridiže sa jastuka.

Preko Aleksandrinog lica je prešla senka strepnje, kao da se plašila da bi taj pokret mogao da izazove nov napad. „Polako, Alekseju. Moraš biti pažljiv.“

„Pusti me, mama. Hoću da slušam.“ Carević se okrenuo ka Raspućinu, posmatrajući ga očima punim žudnje. „Ispričaj mi još neku priču, oče.“

Raspućin se osmehnuo i počeo da mu pripoveda o grbavim konjima, o obogaljenim ratnicima, slepim konjanicima i nevernoj carici koja je bila pretvorena u belu patku. Pričao mu je o divljem cveću koje je raslo u beskrajnim sibirskim stepama, gde su biljke imale dušu i razgovarale jedne sa drugima. Pričao mu je kako su životinje takođe

umele da govore i kako je on nekada davno, kao dečak, naučio njihov jezik tako da je mogao da razume šta su konji šaputali po stajama.

„Je l' čuješ, mama? Uvek sam ti govorio da konji mogu da pričaju.“

Dok je posmatrala čudo oca Grigorija, carici se oči ispuniše suzama. „Čujem, mili. Sad znam da si bio u pravu.“

„Hoćeš li da mi ispričaš šta si saznao dok si razgovarao sa konjima?“ upitao je Aleksej.

„Sutra. Sutra ću ti pričati o tome. A sad moraš da se odmoriš“, odgovorio je *starec* nežnim glasom, a potom nastavio da ga miluje sve dok carević nije utonuo u san.

„Mali će preživeti“, rekao je, ustajući od postelje.

„Zaista verujete u to?“

„Zar vi *ne verujete*?“

Glas mu je bio tako ogorčen da se carica istog trenutka pokajala što je dopustila da poklekne pred sumnjom. Koliko je samo puta pomislila da je njen sinčić prolazio kroz takve muke baš zato što ona nije imala dovoljno vere. Gospod je možda kroz tu strašnu bolest iskušavao njenu predanost.

Raspućin je zaobišao postelju, kleknuo ispred njene stolice i uhvatio je za ruku. „Majčice, ne smete se odreći vere u našeg Gospoda. Ni na trenutak ne smete da posumnjate u njegovu moć.“

Samo je *starecu* bilo dopušteno da se sa takvom prisnošću obraća carici Aleksandri. Ona je bila *matjuška*, a njen suprug Nikolaj Drugi bio je *bačuška*.^{*} Tako su ruski seljaci gledali na njih. Kao na stroge i brižne roditelje. Svi ljudi iz njenog neposrednog okruženja su joj govorili da je čak i sam Raspućin bio običan seljak. Možda je i bilo tako. Ali je samo on mogao ublažiti Aleksejevu patnju. Taj seljak iz Sibira sa tom razbarušenom bradom, vonjavim telom i dugom masnom kosom bio je nebeski izaslanik.

„Gospod se oglasio o moje molitve, oče. Možda se on mene odrekao.“

Raspućin je skočio kao oparen. „Kako možete da kažete tako nešto?“ Spustio je šake na caričine obraze i okrenuo njenu glavu ka postelji. „Pogledajte svog sina. On prolazi kroz strašne muke samo zato što vi nemate vere.“

Niko izuzev njenog supruga ne bi se usudio da je dodirne bez dopuštenja. Ali, ona nije pokazala ni trunku otpora. Štaviše, bila mu je

* *Matjuška* i *bačuška*, izrazi od milja za majku i oca (prim. prev.)

zahvalna zbog toga. *Starec* ju je prostrelio tako plamtećim pogledom da joj se činilo se je sva njegova moć bila koncentrisana u tim bledoplavim očima. Niko nije mogao umaći tom pogledu, pogledu koji je bio nalik plamenu koji je istovremeno pržio i milovao, koji je istovremeno bio tako dalek i tako usredsređen. Bio je to pogled koji je prodirao do samog središta duše i ona nikad nije bila kadra da se odupre njegovoj silini.

„*Matjuška*, ne smete tako govoriti o našem Gospodu. Ako želite da izbavite svog mališana, morate imati nepokolebljivu veru u Boga.“

„Ja verujem u vas.“

Starec je skrušeno spustio ruke sa njenog lica. „Ja sam niko i ništa. Ja sam samo oruđe u rukama Svevišnjeg. Od mene lično ništa ne zavisi.“ Uperio je prst ka nebu. „Sve je njegova volja.“

Dok su joj suze navirale na oči, carica Aleksandra se postideno bacila na pod. Kosa joj je bila neočešljana, njeno nekada lepo lice je poprimilo bolesnu žučkastu boju, a obrazi su joj bili usahli od dugih godina brige i strepnje. Oči su je pekle od suza. Nadala se da niko neće banuti u odaju. Samo je u *starecovom* prisustvu mogla nesputano da ispolji svoju žensku i majčinsku prirodu. Briznula je u plač i obavila ruke oko njegovih nogu, prislanjajući obraz uz odeću koja je mirisala na blato i konjsku balegu.

„Samo mu vi možete pomoći“, rekla je.

Raspućin se ukopao u mestu. Bio je stamen i nepomičan kao drvo. Drveće je moglo da izdrži najoštrije ruske zime i da se svakog proleća ponovo raspupi i rascveta, pomislila je. Taj sveti čovek, koji je van svake sumnje bio božji izaslanik, bio je njeno drvo.

„Majčice, time ništa nećete rešiti. Bog želi vašu odanost, a ne vaše suze. Njega ne dotiču puka osećanja. On zahteva veru. Nepokolebljivu veru bez trunke sumnje i...“

Carica je osetila kako Raspućin naprasno počinje da drhti. Zbunjeno se odmakla od njega i podigla pogled. Lice mu je postalo bezizražajno, a oči uprte ka tavanici. Činilo se da mu je čitavo telo bilo obuzeto nekom čudnom jezom. Noge su mu klonule i *starec* se stropoštao na pod.

„Šta se dešava?“, upitala je.

On ništa nije odgovorio.

Zgrabila ga je za košulju i počela da ga drmusa. „Oče, recite mi šta se dešava.“

Raspućin je lagano otvorio oči. „Vidim mnoštvo leševa... Nekoliko velikih knezova i na stotine grofova... Neva će biti crvena od krvi.“

„Šta to govorite, oče?“

„To je vizija, majčice. Opet mi se javlja ta slika. Da li shvatate da ću ubrzo napustiti ovaj svet u strašnim mukama?“

Zaboga, šta je to *starec* govorio?

Raspućin ju je zgrabio za mišice i povukao je ka sebi. Lice mu je bilo preplavljeno užasom, ali njegove oči nisu bile uprte u nju. Gledao je negde daleko, izvan i iza nje.

„Moj život će se okončati pre nove godine. Zapamtite, majčice, ako me budu ubili obični razbojnici, car neće imati razloga za strah. Ostaće na svom prestolu, a njegovi potomci će biti bezbedni i vladati stotinama godina. Ali, ako me budu ubili boljari, njihove ruke će ostati okaljane mojom krvlju punih dvadeset pet godina. Biće primorani da napuste Rusiju. Brat će se okrenuti protiv brata i ubijaće se kao zakleti dušmani. Nakon toga u našoj zemlji više neće biti plemstva.“

Aleksandra je bila užasnuta njegovom vizijom. „Oče, zašto tako govorite?“

Njegove oči se ponovo usredsrediše na nju. „Ako me bude ubio neko od carevih rođaka, niko od vaše porodice neće preživeti. U roku od dve godine svi će biti ubijeni. Ubiće ih ruski narod. Vodite računa o svom spasenju i recite svojim rođacima da sam vlastitim životom okajao njihove grehe.“

„Ali, oče, to su obične besmislice...“

„Nije mi prvi put da imam ovakvu viziju. Noć je crna od patnje koja nas očekuje. Ja to neću doživeti. Iako se moj čas bliži, u mom srcu nema straha.“

Ponovo je počeo da drhti.

„Oh, gospode! Bliži se tako veliko zlo da će zemlja podrhtavati od gladi i bolesti. Majčica Rusija će biti izgubljena.“

Aleksandra je ponovo počela da ga drmsa. „Oče, ne smete tako govoriti. Potrebni ste Alekseju.“

Njegovi drhtaji naglo su prestali, ustuknuvši pred neobičnim spokojem.

„Nemate razloga za strah, majčice. Imam još jednu viziju. Viziju spasenja. Nikad ranije je nisam imao. Oh, kakvo predskazanje! Sve vidim jasno kao na dlanu!“

PRVI DEO